

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

Кафедра здоров'я тварин і екології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан аграрного
факультету

“29” листопада 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛОГІЯ СІМ'Ї

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Ступінь вищої освіти

бакалавр, магістр

(бакалавр, магістр)

Факультет (назва)	Галузь знань (шифр і назва галузі знань)	Спеціальність (шифр і назва спеціальності)	Освітня програма (назва освітньої програми)
Аграрний ф-т	10 Природничі науки	101 Екологія	«Екологія»
Аграрний ф-т	21 Ветеринарна медицина	211 Ветеринарна медицина	«Ветеринарна медицина»

Розробники: Нікітіна Віра Вікторівна, доцент кафедри здоров'я тварин і екології, доцент

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступень та вчене звання)

(підпис)

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступень та вчене звання)

(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри (предметної комісії):

Кафедра здоров'я тварин і екології

(назва кафедри)

Протокол № 2 від 18 вересня 20 23 р.

Завідувач кафедри (голова предметної комісії):

(підпис)

Людмила
ПАРХОМЕНКО

(прізвище та ініціали)

Схвалено методичною комісією факультету:

Аграрного

(назва факультету)

Протокол № 11 від 17 листопада 20 23 р.

Голова методичної комісії:

(підпис)

Овчаренко О. А.

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Робоча програма вибіркової навчальної дисципліни «Соціологія сім'ї», що складена відповідно до освітніх програм підготовки бакалаврів галузей знань 10 Природничі науки і 21 Ветеринарна медицина та підготовки магістрів галузі знань 21 Ветеринарна медицина, формує загальнокультурні компетенції (soft skills) та програмні результати навчання у здобувачів вищої освіти.

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування у студентів розуміння соціального призначення сім'ї, її місця в соціальній структурі суспільства та напрямків і шляхів її впливу на життєдіяльність конкретної особи, в тому числі на її професійну діяльність, а також умінь урахування сімейного стану особистості, її сімейних цінностей і стосунків під час аналізу соціальних явищ і процесів.

Завдання вивчення дисципліни:

1) сформувати у студентів уявлення про функціонування, історичний розвиток і сучасний стан сім'ї як соціального інституту, сутність стосунків у сім'ї як малій соціальній групі, що базується на наукових знаннях, а не тільки на «здоровому глузді» та особистому досвіді;

2) сприяти самостійному визначенню здобувачами змісту власних соціальних інтересів, виходячи з розуміння свого сімейного стану, сімейних потреб і можливостей;

3) навчити студентів виявляти сутність, зміст і можливі шляхи вирішення соціальних проблем, з якими вони можуть зіткнутися у сімейному житті, або проблем щодо виконання професійних обов'язків чи участі у громадсько-політичному житті, що пов'язані з їхньою сімейною життєдіяльністю;

4) сформувати у здобувачів засади гуманістичного світогляду та гуманістичний підхід до розв'язання проблем сімейного життя та поєднання його з професійною та громадсько-політичною діяльністю;

5) забезпечити формування у здобувачів вищої освіти культури обґрунтування власної думки на прикладі сімейної тематики, що допоможе їм у навчанні та спілкуванні у трудовому колективі;

6) навчити студентів розуміти та інтерпретувати соціологічні показники, які стосуються проблем розвитку сім'ї в сучасному світі й Україні;

7) розвинути у здобувачів гнучке творче мислення, що є здатним як до аналізу нетипових ситуацій, які можуть виникнути у сімейному житті або під час розв'язання рольового конфлікту, так і до переключення уваги з рішення проблем сімейного характеру на рішення проблем професійного характеру;

8) сприяти формуванню у студентів умінь і навиків науково-дослідної роботи, яка спрямована на визначення впливу сімейних стосунків і потреб на професійну діяльність фахівців у галузі екології та ветеринарної медицини.

Навчальна дисципліна формує такі міждисциплінарні зв'язки:

дисципліни, що передують: «Філософія», вибіркові дисципліни соціально-гуманітарного профілю;

дисципліни, що забезпечуються: вибіркові дисципліни соціально-гуманітарного профілю.

Вивчення навчальної дисципліни передбачає формування та розвиток у здобувачів вищої освіти загальнокультурних **компетентностей** та програмних **результатів** навчання відповідно до освітньої програми «Екологія» спеціальності 101 Екологія та освітньої програми «Ветеринарна медицина» спеціальності 101 Ветеринарна медицина.

Компетентності, які формує дисципліна:

- розуміння специфіки функціонування і розвитку сім'ї як соціального інституту і малої соціальної групи;
- здатність визначати зміст власних соціальних інтересів, виходячи зі свого сімейного стану, сімейних потреб і можливостей;
- здатність виявляти сутність, зміст і можливі шляхи вирішення соціальних проблем у сімейних відносинах, або проблем у професійній і громадсько-політичній сферах, що пов'язані з сімейною життєдіяльністю;
- здатність приймати обґрунтовані рішення у професійній сфері, спираючись на знання впливу сім'ї на професійну діяльність людини;
- здатність працювати в команді, враховуючи потреби і соціальні інтереси учасників команди, пов'язані з їхнім сімейним становищем;
- спроможність реалізовувати свої права і обов'язки як члена родини;
- здатність діяти відповідально як перед власною сім'єю, так і перед суспільством загалом.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач має набути таких **програмних результатів навчання:**

Знати: - основні наукові підходи до аналізу сімейного життя і наукові засоби отримання соціальної інформації про особливості сімейних відносин;

- сутність, структуру, функції, типи сім'ї та її історичні форми, причини і сутність кризи сучасної сім'ї як соціального інституту, шляхи її подолання;

- місце і роль культури у сімейних стосунках, спрямованих на виконанні сім'єю суспільно й індивідуально значимих функцій;

- гендерні засади і стереотипи сімейного спілкування й виховання, що зумовлюють проблеми у стосунках членів родини;

- напрямки взаємного впливу сім'ї та професійної діяльності особи;

- сутність рольових конфліктів, які зумовлені поєднанням особою виконання сімейних і професійних обов'язків, і шляхи їхнього запобігання.

Оволодіти навичками: - застосування «сферного» підходу під час аналізу впливу суспільних відносин на сімейне життя;

- визначення залежності поведінки фахівця від його сімейного стану.

Уміти: - визначати зміст власних соціальних інтересів, що пов'язані з відносинами у родині, та соціальних інтересів інших людей, зокрема членів трудового колективу, які зумовлені їхнім сімейним становищем;

- застосовувати соціологічні знання під час вирішення соціальних проблем, що виникають у сімейному житті та під час поєднання особою сімейних обов'язків з професійною діяльністю.

Загалом освоєння студентами курсу «Соціологія сім'ї» має стати підставою формування гармонійної особистості, яка вміє поєднувати плідну творчу професійну діяльність з побудовою соціально благополучної сім'ї.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Опис підготовки фахівців	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 10 Природничі науки 21 Ветеринарна медицина	Вибіркова	
	Спеціальність: 101 Екологія 211 Ветеринарна медицина Освітня програма: «Екологія» «Ветеринарна медицина»		
Змістових модулів – 3	Рівень вищої освіти: перший, другий Ступінь освіти: бакалавр. магістр	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин: денна – 90		3, 4, 6	4
		Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,1 самостійної роботи здобувача – 3,9		1	1
		Лекції	
		16 год.	4 год.
		Практичні	
		16 год.	4 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
	Самостійна робота		
58 год.	82 год.		
		Форма контролю: залік	

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СОЦІОЛОГІЇ СІМ'Ї

Тема 1. Специфіка та значення соціології сім'ї як наукової дисципліни

Соціологія сім'ї як галузь соціологічної науки. Специфіка соціології як науки, її структура. Предмет соціології сім'ї та проблемне поле соціологічного аналізу сімейно-шлюбних відносин. Категорії соціології сім'ї. Методи теоретичного аналізу й емпіричного дослідження сім'ї, які застосовуються в соціології.

Взаємодія соціології сім'ї з іншими суспільними науками як умова ефективності результатів її досліджень. Об'єктивні засади взаємодії соціології сім'ї з іншими суспільними науками, що вивчають сімейно-шлюбні відносини та основні напрямки їхньої взаємодії.

Функції соціології сім'ї. Її значення для збереження сім'ї як соціального інституту в сучасному світі й забезпечення ефективних перетворень в українському суспільстві. Необхідність вивчення соціології сім'ї студентською молоддю. Дотримання студентами принципів академічної доброчесності як засада опанування навчальним матеріалом з соціології сім'ї.

Тема 2. Становлення й розвиток соціології сім'ї

Патріархальність як головна ознака поглядів на сімейно-шлюбні стосунки мислителів з давнини до XIX століття. Формування поглядів на сім'ю в сімейно-шлюбні відносини у Стародавньому світі та в період середньовіччя. Конфуцій про взаємоповагу й взаємну турботу в сімейному житті. Державне регулювання шлюбних стосунків і репродуктивної поведінки індивідів у соціальній утопії Платона. Арістотель про роль сім'ї у виникненні держави. Релігійне бачення сімейно-шлюбних стосунків у період середньовіччя.

Основна проблематика соціальних учень про сімейно-шлюбні відносини епохи Відродження та епохи Просвітництва. Віддзеркалення гуманістичних принципів у соціальних ідеях про сім'ю та шлюб епохи Відродження. Аналіз мислителями епохи Просвітництва засад сімейного життя та проблеми рівноправ'я подружжя. Р. Мальтус про репродуктивну поведінку подружжя.

Дослідження сімейно-шлюбних відносин у XIX столітті як підвалина формування соціології сім'ї. О. Конт про роль сім'ї у розвитку соціального почуття у людини. Емпіричні дослідження Ле Пле, його роль у заснуванні фамілістичного напрямку соціології сім'ї. Етнографічні дослідження українських сімей С. О. Подолинським. Теорії історичної еволюції шлюбно-сімейних відносин (Й. Бахофен, Дж. Мак Леннан, Л. Морган, Ф. Енгельс). Внесок М. М. Ковалевського у дослідження еволюції сім'ї.

Розвиток соціології сім'ї як галузі соціологічної науки в ХХ – на початку ХХІ ст.ст. Функціоналістський, конфліктологічний, ситуаційний та інтераціоналістський підходи до аналізу сімейно-шлюбних відносин.

Роль фамілізму у дослідженні сімейно-шлюбних відносин. Передбачення П. О. Сорокіним кризи інституту сім'ї. Специфіка досліджень сім'ї та шлюбу в радянській соціології 60 – 80-х рр. ХХ століття. Феміністські уявлення про шлюб і сім'ю. Ліберальний і радикальний напрямки фемінізму.

Стан соціологічних досліджень з сімейної проблематики в незалежній Україні. Їхня роль у виробленні державної сімейної політики.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

СІМ'Я ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ

Тема 3. Інституційні ознаки сім'ї та шлюбу, їхня роль у сучасному суспільстві

Інституціоналізація соціальних відносин як спосіб їх упорядкування та забезпечення стійкого розвитку, сутність інституційних зв'язків у суспільстві. Специфічні риси сім'ї як соціального інституту. Юридична й моральна регламентація сімейно-шлюбних відносин.

Призначення сім'ї та шлюбу як соціальних інститутів. Специфічні функції сім'ї та шлюбу, їхнє значення для розвитку суспільства й життєдіяльності окремої особи. Латентні функції сім'ї та її дисфункції. Залежність реалізації сім'єю своїх функцій від стану різних сфер суспільного життя. Соціальні інтереси як засада життєдіяльності сім'ї загалом та її окремих членів. Вплив інституту сім'ї на реформування українського суспільства.

Особливості функціонування сімей різного типу. Розмаїття критеріїв класифікації шлюбу і сім'ї. Специфіка життєдіяльності сімей, в яких виховуються діти-сироти і діти, позбавлені батьківського піклування.

Тема 4. Життєвий цикл сім'ї та її історичні форми

Процес формування й становлення молодої сім'ї. Теорії вибору шлюбного партнера, шлюбні фільтри. Функції дошлюбного спілкування. Вплив ціннісних установок і стереотипів на становлення подружніх стосунків у молодій сім'ї. Проблеми адаптації молодого подружжя до сімейного життя. Народження дитини як випробування для молодого подружжя з психологічної. Побутової, рекреаційної та виховної точок зору. Основні напрямки взаємодії молодої сім'ї з батьківською родиною.

Стадіальність розвитку сімейно-шлюбних відносин. Стадії життєвого циклу сім'ї: утворення сім'ї, початок дітонародження, закінчення дітонародження, «пусте гніздо», припинення існування сім'ї. Пріоритети у функціонуванні сім'ї в залежності від етапу її розвитку. Зміни у сімейному циклі за останні 50 – 100 років.

Соціодинаміка сім'ї в історичному вимірі. Наукові дискусії щодо причин існування в історії суспільства моногамного та полігамного шлюбу, матріархальної й патріархальної сім'ї. Традиційні, модерні й постмодерні сімейні відносини. Своєрідність української сім'ї. Перехід від традиційної багатопокілінної сім'ї до нуклеарної сім'ї в Україні.

Тема 5. Криза сучасної сім'ї як соціального інституту: сутність і шляхи її подолання

Сутність і причини кризи сучасної сім'ї як соціального інституту. Криза сучасної сім'ї як відбиття зниження її ролі в суспільному житті. Погіршення реалізації сім'єю своїх функцій щодо відтворення населення і робочої сили. народження і виховання дітей, організації повсякденного життя тощо. Економічні, духовні, соціальні й політичні причини кризи сучасної сім'ї як соціального інституту.

Форми прояву кризи інституту сім'ї і сучасному світі та в Україні. Зниження рівня шлюбності і зростання розлучуваності як показники кризи інституту сім'ї. Поширення у сучасному західному суспільстві та в Україні неповних сімей, позашлюбної народжуваності, малодітності й бездітності, соціального сирітства, тенденції до самотності.

Необхідність подолання кризи сім'ї як соціального інституту. Шляхи оптимізації шлюбно-сімейних відносин. Сімейна політика як напрямок соціальної політики держави: необхідність і різновиди в сучасному світі. Проблеми реалізації соціальної політики щодо підтримки сімей в Україні. Роль освіти у подоланні кризи інституту сім'ї. Значення культури сімейного спілкування для укріплення шлюбно-сімейних стосунків.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 СІМ'Я ЯК МАЛА СОЦІАЛЬНА ГРУПА

Тема 6. Шлюб як основа сімейного життя, гендерні засади і проблеми подружніх стосунків

Шлюбні відносини як підвалина сімейного життя. Вплив подружніх стосунків на функціонування сім'ї та родинне спілкування. Проблема успішності шлюбу. Кохання і ціннісні орієнтації в подружньому житті. Дошлюбна, позашлюбна та шлюбна поведінка як чинники успішності шлюбу.

Основні проблеми подружніх стосунків. Види подружніх відносин. Гендерні стереотипи як засада розподілу сімейних ролей. Проблема нерівності та лідерства в подружніх стосунках. Проблема психологічної сумісності та сексуальної гармонії подружжя. Складнощі подружніх стосунків у дистантних сім'ях.

Сутність, види й рівні конфліктів у подружньому житті. Різновиди поведінки у подружньому конфлікті. Критичні фази подружніх стосунків.

Причини розлучення. Роль зради у розірванні шлюбу. Соціальні наслідки розлучення. Шляхи упередження й запобігання подружніх конфліктів і розлучення.

Тема 7. Родинне спілкування батьків і дітей, гендерні стереотипи і проблеми сімейного виховання

Місце і роль дитини в сімейному житті. Погляд на дитину як трудовий ресурс у традиційній родині. Дитиноцентризм модерної сім'ї. Батьківство і материнство як соціокультурні феномени. Соціальний аналіз проблем дитинства.

Особливості сімейного виховання дитини, вплив гендерних стереотипів на цей процес. Батьківська й материнська любов як чинник виховання дитини. Роль педагогічної культури батьків у вихованні дитини. Переваги й недоліки виховання дитини в сім'ях різного типу. Проблеми виховання дітей у дистантних сім'ях. Специфіка і проблеми виховного впливу на дітей різного віку. Вплив неблагополучної сім'ї на виникнення девіантної поведінки підлітків.

Конфлікти між батьками й дітьми в сімейному житті: причини виникнення й шляхи запобігання. Сімейний вимір конфлікту батьків і дітей: сутність і види. Зовнішні й внутрішні чинники, що спричиняють конфлікти між батьками й дітьми в сім'ї. Необхідність і шляхи запобігання міжпоколінним конфліктам у сімейному житті. Засоби розв'язання конфліктів батьків і дітей.

Тема 8. Сім'я та професійна діяльність особи: проблема поєднання соціальних ролей

Сімейні відносини і професійна діяльність особи: основні напрямки взаємовпливу. Вплив родини на вибір людиною професії. Родинні відносини як чинник формування ціннісних орієнтацій і соціальних якостей особи, які реалізуються в професійній діяльності. Їхній вплив на стосунки людини в трудовому колективі. Основні ознаки сімейного бізнесу, негативні риси, притаманні бізнес-сім'ї. Роль професійних інтересів і професійної зайнятості у згуртуванні родини й виникненні сімейних конфліктів. «Виробничі романи» і сімейні стосунки.

Поєднання сімейних та виробничих ролей як засада виникнення рольових конфліктів членів сім'ї. Сутність конфлікту ролей. Зміст міжстатусних і внутрішньостатусних конфліктів ролей, що виникають внаслідок поєднання особою сімейних і професійних ролей. Соціальні наслідки цих конфліктів. Необхідність і шляхи їхнього запобігання і розв'язання.

Відмінності проблем поєднання сімейних і професійних ролей, з якими стикаються чоловіки і жінки. «Подвійна зайнятість» жінок і проблема вільного часу. Соціальні проблеми професійної зайнятості жінок, їх професійного самовдосконалення і кар'єрного зросту.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	пр	лаб	с.р		л	пр	лб	с.р
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 ІСТОРИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СОЦІОЛОГІЇ СІМ'Ї										
ТЕМА 1. Специфіка та значення соціології сім'ї як наукової дисципліни	8	2	2	-	4	10	1	1	-	8
ТЕМА 2. Становлення й розвиток соціології сім'ї	18	2	2	-	14	16	1	1	-	14
Разом за ЗМ 1	26	4	4	0	18	26	2	2	-	22
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 СІМ'Я ЯК СОЦІАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ										
ТЕМА 3. Інституційні ознаки сім'ї та шлюбу, їхня роль у сучасному суспільстві	11	2	2	-	7	13	0,5	0,5	-	12
ТЕМА 4. Життєвий цикл сім'ї та її історичні форми	10	2	2	-	6	9,5	0,25	0,25	-	9
ТЕМА 5. Криза сучасної сім'ї як соціального інституту: сутність і шляхи її подолання	11	2	2	-	7	9,5	0,25	0,25	-	9
Разом за ЗМ 2	32	6	6	0	20	32	1	1	-	30
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3 СІМ'Я ЯК МАЛА СОЦІАЛЬНА ГРУПА										
ТЕМА 6. Шлюб як основа сімейного життя, гендерні засади і проблеми подружніх стосунків	11	2	2	-	7	10,5	0,25	0,25	-	10
ТЕМА 7. Родинне спілкування батьків і дітей, гендерні стереотипи і проблеми сімейного виховання	10	2	2	-	6	10,5	0,25	0,25	-	10
ТЕМА 8. Сім'я та професійна діяльність особи: проблема поєднання соціальних ролей	11	2	2	-	7	11	0,5	0,5	-	10
Разом за ЗМ 3	32	6	6	0	20	32	1	1	-	30
Усього годин	90	16	16	0	58	90	4	4	-	82

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Специфіка та значення соціології сім'ї як наукової дисципліни	2	1
2	Становлення й розвиток соціології сім'ї	2	1
3	Інституційні ознаки сім'ї та шлюбу, їхня роль у сучасному суспільстві	2	0,5
4	Життєвий цикл сім'ї та її історичні форми	2	0,25
5	Криза сучасної сім'ї як соціального інституту: сутність і шляхи її подолання	2	0,25
6	Шлюб як основа сімейного життя, гендерні засади і проблеми подружніх стосунків	2	0,25
7	Родинне спілкування батьків і дітей, гендерні стереотипи і проблеми сімейного виховання	2	0,25
8	Сім'я та професійна діяльність особи: проблема поєднання соціальних ролей	2	0,5
	Разом:	20	4

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
	Не передбачено		

Теми практичних занять

Денна форма навчання

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	
		<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>
1	Специфіка та значення соціології сім'ї як наукової дисципліни	2	1
2	Становлення й розвиток соціології сім'ї	2	1
3	Інституційні ознаки сім'ї та шлюбу, їхня роль у сучасному суспільстві	2	0,5
4	Життєвий цикл сім'ї та її історичні форми	2	0,25
5	Криза сучасної сім'ї як соціального інституту: сутність і шляхи її подолання	2	0,25
6	Шлюб як основа сімейного життя, гендерні засади і проблеми подружніх стосунків	2	0,25
7	Родинне спілкування батьків і дітей, гендерні стереотипи і проблеми сімейного виховання	2	0,25
8	Сім'я та професійна діяльність особи: проблема поєднання соціальних ролей	2	0,5
	Разом:	20	4

Заочна форма навчання

<i>№ з/п</i>	<i>Назва теми</i>	<i>Кількість годин</i>	
		<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>
1	Специфіка соціології сім'ї як наукової дисципліни, її становлення і розвиток	-	2
2	Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група	-	2
	Разом:	0	4

Плани практичних занять для студентів денної форми навчання

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема. Специфіка та значення соціології сім'ї як наукової дисципліни

План заняття:

1. Соціологія сім'ї як галузь соціологічної науки: її об'єкт, предмет, категорії. Методи дослідження сімейно-шлюбних відносин, які застосовуються в соціології.
2. Необхідність і основні напрямки взаємодії соціології сім'ї з науками, що вивчають сімейно-шлюбні відносини.
3. Функції соціології сім'ї та її роль в оптимізації сімейно-шлюбних відносин. Значення вивчення соціології сім'ї студентською молоддю..

Рекомендована література:

1. Глазунов С. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / С. В. Глазунов. – Д.: РВВ ДДУ, 2000. – 140 с.
2. Козирев М. П. Соціологія: підручник / М. П. Козирев. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 656 с.
3. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.
4. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. І. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.
5. Медіна Т. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / Т. В. Медіна. – Чернівці : Рута, 2006. – 56 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Становлення й розвиток соціології сім'ї

План заняття:

1. Розвиток поглядів на шлюб і сім'ю мислителів різних історичних періодів з часів давнини до кінця XVIII століття.
2. Дослідження еволюції шлюбу і сім'ї у XIX столітті. Внесок О. Конта і Ф. Ле Пле у становлення соціології сім'ї.
3. Основні підходи до аналізу сімейно-шлюбних відносин у соціології сім'ї XX – початку XXI ст.ст.

Рекомендована література:

1. Глазунов С. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / С. В. Глазунов. – Д.: РВВ ДДУ, 2000. – 140 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.
3. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. І. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.
4. Медіна Т. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / Т. В. Медіна. – Чернівці : Рута, 2006. – 56 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема. Інституційні ознаки сім'ї та шлюбу, їхня роль у сучасному суспільстві

План заняття:

1. Соціальний інститут як елемент суспільного життя: етапи його формування, риси, призначення і види. Сутність і риси сім'ї та шлюбу як соціальних інститутів.
2. Юридичні підвалини функціонування сім'ї та шлюбу як соціальних інститутів в сучасній Україні.
3. Функції та типи сім'ї. Вплив на реалізацію функцій сім'ї стану суспільства та її типу.

Рекомендована література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР, ред. від 01.01.2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III, ред. від 19.02.2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>
3. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.
4. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. I. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.
5. Піщенко Г. І. Сучасні проблеми існування та розвитку інституту сім'ї в Україні / Г. І. Піщенко, Сюравич В. Г. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2017. – Вип. 45. Т. 2. – С. 73–76.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема. Життєвий цикл сім'ї та її історичні форми

План заняття:

1. Соціальні чинники вибору шлюбного партнера. Проблеми молодої сім'ї та шляхи їхнього вирішення.
2. Основні стадії життєвого циклу сім'ї.
3. Історичні форми розвитку сімейно-шлюбних відносин. Особливості еволюції української сім'ї.

Рекомендована література:

1. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.
2. Лук'яненко О. Статус чоловіка у сімейному житті українців кінця XIX – початку XX століття / О. Лук'яненко // Етнічна історія народів Європи : зб. наук. пр. / КНУ ім. Т.Шевченка. – К, 2004. – Вип. 17. – С. 94–98.
3. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. I. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.

4. Медіна Т. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / Т. В. Медіна. – Чернівці : Рута, 2006. – 56 с.

5. Слюсар Л. І. Еволюція шлюбу в Україні: ХУІІ – початок ХХ сторіччя / Л. І. Слюсар // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 2 (16). – С. 62–72.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема. Криза сучасної сім'ї як соціального інституту: сутність і шляхи її подолання

План заняття:

1. Сутність кризи сучасної сім'ї як соціального інституту і причини виникнення.
2. Форми прояву кризи української сім'ї.
3. Сімейна політика й формування культури сімейного спілкування як основні шляхи подолання кризи сучасної сім'ї.

Рекомендована література:

1. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.

2. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. І. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.

3. Медіна Т. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / Т. В. Медіна. – Чернівці : Рута, 2006. – 56 с.

4. Піщенко Г. І. Сучасні проблеми існування та розвитку інституту сім'ї в Україні / Г. І. Піщенко, Сюравич В. Г. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2017. – Вип. 45. Т. 2. – С. 73–76.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема. Шлюб як основа сімейного життя, гендерні засади і проблеми подружніх стосунків

План заняття:

1. Роль шлюбних стосунків у функціонуванні сім'ї. Проблема успішності шлюбу.
2. Проблеми і конфлікти в подружньому житті: основні види і причини виникнення. Різновиди домашнього насильства та засоби запобігання і протидії йому.
3. Причини й соціальні наслідки розлучення. Шляхи укріплення шлюбних стосунків.

Рекомендована література:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII, ред. від 01.01.2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.

3. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. І. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.

4. Медіна Т. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / Т. В. Медіна. – Чернівці : Рута, 2006. – 56 с.

5. Мілорадова Н. Е. Особливості прояву домашнього насильства під час війни / Н. Е. Мілорадова, В. В. Доценко // Габітус : науковий журнал з соціології та психології. – 2023. – Вип. № 47. – С. 194–199.

6. Потапчук Є. М. Моделі поведінки подружжя при реалізації основних сімейних функцій / Д. Є. Карпова, Є. М. Потапчук // Габітус : науковий журнал з соціології та психології. – 2021. – Вип. № 21. – С. 268–274.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема. Родинне спілкування батьків і дітей, гендерні стереотипи і проблеми сімейного виховання

План заняття:

1. Батьківство, материнство і дитинство як соціальні феномени. Особливості соціалізації дитини у сімейному колі.
2. Специфіка виховання дітей різного віку. Переваги і недоліки виховання дітей в сім'ях різного типу.
3. Сутність і види конфліктів батьків і дітей в сімейному житті, шляхи їхнього розв'язання.

Рекомендована література:

1. Берегова Н. Вплив сімейного виховання на формування особистості / Н. Берегова, П. Федорчук // Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки. – 2020. – Вип. 6. – С. 10–15.

2. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.

3. Красін С. А. Усвідомлене батьківство: сутність, ознаки, структура та зміст / С. А. Красін // Педагогіка і формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2017. – Вип. 55. – С. 215–221.

4. Лісовець О. В. Вплив сім'ї на виховання самостійності дітей дошкільного віку / О. В. Лісовець // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський держ. ун-т ім. Миколи Гоголя). – 2022. – Вип. 1. – С. 23–29.

5. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. I. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема. Сім'я та професійна діяльність особи: проблема поєднання соціальних ролей

План заняття:

1. Взаємовплив сімейних відносин і професійної діяльності особи.
2. Рольові конфлікти, що виникають внаслідок поєднання особою сімейних і професійних ролей, їхні соціальні наслідки й шляхи запобігання.
3. Жінка і чоловік як носії сімейних і професійних ролей: загальне й особливе у вирішенні проблеми самореалізації.

Рекомендована література:

1. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. I. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.
2. Солоненко Ю. В. Сімейний бізнес, сім'я, бізнес-сім'я: окреслення сутностей у площині наукових досліджень / Ю. В. Солоненко // Економіка і організація управління. – 2021. – № 2 (42). – С. 115–131.
3. Суковатая В. «Ділова жінка» як Інший в пострадянській культурі і масовій свідомості / В. Суковатая // Культура України : зб. наук. пр / Харк. держ. академія культури. – 2010. – Вип. 29. – С. 86–94.
4. Сурякова М. В. Сім'я у системі цінностей сучасних українців / М. В. Сурякова, І. Б. Учитель // Габітус : науковий журнал з соціології та психології. – 2022. – Вип. № 40. – С. 189–193.

Плани практичних занять для студентів заочної форми навчання

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема. Специфіка соціології сім'ї як наукової дисципліни, її становлення і розвиток

План заняття:

1. Соціологія сім'ї як галузь соціологічної науки: її об'єкт, предмет, категорії, методи і функції.
2. Соціальні ідеї і учення про сім'ю та шлюб різних історичних періодів до XIX століття.
3. Основні підходи до аналізу сімейно-шлюбних відносин, що сформувалися у XX – XXI століттях.

Рекомендована література:

1. Глазунов С. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / С. В. Глазунов. – Д.: РВВ ДДУ, 2000. – 140 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.
3. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. I. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.
4. Медіна Т. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / Т. В. Медіна. – Чернівці : Рута, 2006. – 56 с.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема. Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група

План заняття:

1. Інституційні ознаки сімейно-шлюбних відносин: функції, типи сім'ї, її життєвий цикл, історичні форми. Сутність і причини кризи сучасного інституту сім'ї.
2. Особливості й проблеми стосунків подружжя, батьків і дітей у родині.

3. Взаємовплив сім'ї і професійної діяльності. Сутність конфлікту ролей і шляхи його розв'язання.

Рекомендована література:

1. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.

2. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. I. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.

3. Медіна Т. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / Т. В. Медіна. – Чернівці : Рута, 2006. – 56 с.

4. Піщенко Г. І. Сучасні проблеми існування та розвитку інституту сім'ї в Україні / Г. І. Піщенко, Сюравич В. Г. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2017. – Вип. 45. Т. 2. – С. 73–76.

5. Слюсар Л. Українська сім'я в умовах війни / Л. Слюсар // Демографія та соціальна економіка. – 2023. – № 2 (52). – С. 3–20.

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Специфіка та значення соціології сім'ї як наукової дисципліни	4	8
2	Становлення й розвиток соціології сім'ї	14	14
3	Інституційні ознаки сім'ї та шлюбу, їхня роль у сучасному суспільстві	7	12
4	Життєвий цикл сім'ї та її історичні форми	6	9
5	Криза сучасної сім'ї як соціального інституту: сутність і шляхи її подолання	7	9
6	Шлюб як основа сімейного життя, гендерні засади і проблеми подружніх стосунків	7	10
7	Родинне спілкування батьків і дітей, гендерні стереотипи і проблеми сімейного виховання	6	10
8	Сім'я та професійна діяльність особи: проблема поєднання соціальних ролей	7	10
	Разом:	58	82

Основні види самостійної роботи, передбачені при опануванні навчальної дисципліни:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Опрацювання та вивчення рекомендованої літератури та нормативно-законодавчих документів.
3. Робота з інформаційними ресурсами мережі Інтернет (пошук та обробка інформації).
4. Самоконтроль та самодіагностика освоєння навчального матеріалу за певними темами кожного змістового модуля шляхом відповіді на питання для самоперевірки, які наведено у підручниках і навчальних посібниках.
5. Підготовка до участі у практичному занятті, у тому числі до дискусій, на підставі опрацювання лекційних матеріалів, підручників, навчальних посібників, наукових праць та формулювання та обґрунтування власної точки зору як наслідок осмислення навчального матеріалу.
7. Підготовка усної доповіді з презентацією на практичне заняття, яка має бути попередньо узгодженою з викладачем.
8. Виконання творчих завдань у вигляді написання есе або заповнення аналітичних таблиць, яке може бути винесено на обговорення у студентській групі або стати підставою для співбесіди з викладачем.
9. Проходження онлайн-тестування на освітній платформі Moodle.

Додаткові види самостійної роботи, які можуть бути обрані студентами за їхнім бажанням:

1. Здійснення особисто або у групі з 2 – 3-х осіб соціологічного мінідослідження з проблематики соціології сім'ї.
2. Підготовка на наукову конференцію доповіді та тез доповіді.
3. Підготовка наукової статті.
4. Підготовка наукової роботи на конкурс.

Теми наукових робіт, які студенти виконують згідно п. 1 – 4 додаткових видів самостійної роботи, а також будь-які додаткові форми та тематика самостійної роботи, яку студент бажає ініціювати і результати якої надати на перевірку викладачеві для нарахування балів, мають бути попередньо узгоджені з викладачем.

4. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Під час навчального процесу викладачем використовуються такі методи: *вербальні методи* – розповідь; бесіда; пояснення; наведення життєвих прикладів; обговорення конкретних ситуацій (метод case-study), що виникають у сімейно-шлюбному житті; постановка проблемних питань, які можуть сприяти дискусії; організація роботи здобувачів освіти «малими групами»; залучення студентів до написання есе, підготовки доповіді тощо;

наочні методи – демонстрація презентацій лекційного матеріалу; робота з дошкою; пропонування студентам презентаційних і відеоматеріалів з окремих аспектів навчального курсу, які розміщено у мережі Інтернет;

практичні методи – залучення студентів до організації дискусії щодо проблем поєднання ефективного виконання сімейних обов’язків з творчою професійною діяльністю тощо; стимулювання здобувачів-магістрантів до здійснення соціологічного мінідослідження з проблем сім’ї.

5. ФОРМИ КОНТРОЛЮ, МЕТОДИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Основною формою контролю освоєння студентами-магістрантами навчального матеріалу є **поточний контроль**, за результатами якого виставляється залік.

До основних методів оцінювання навчальної успішності та активності студентів під час поточного контролю відносяться:

- фронтальне опитування здобувачів і залучення їх до обговорення проблемних питань та до дискусії під час практичних занять;
- представлення студентами доповідей з презентацією;
- написання студентами есе та заповнення аналітичних таблиць як різновиду самостійно виконаної творчої роботи;
- тестування здобувачів за кожним змістовим модулем.

Загальна підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється відповідно до *методики накопичення балів* за результатами поточного контролю (див. табл. 5.1, 5.2).

Таблиця 5.1 – Схема нарахування балів, які отримують здобувачі

Поточний контроль (загалом 100 балів)											Підсумковий контроль	Загальна сума балів
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2				Змістовий модуль 3					
Участь у практичних заняттях	Творче завдання	Тестування	Участь у практичних заняттях	Доповідь з презентацією	Творче завдання	Тестування	Участь у практичних заняттях	Доповідь з презентацією	Творче завдання	Тестування	Не проводиться	
12	9	9	12	4	9	10	12	4	9	10	-	100
30			35				35				-	100

Таблиця 5.2 – Взаємозв'язок між результатами навчання та обов'язковими видами навчальної діяльності (робіт)

Результати навчання	Види робіт			
	Участь у практичних заняттях	Підготовка доповіді з презентацією	Виконання творчого завдання	Тестування
<p><u>Знати:</u> - основні наукові підходи до аналізу сімейного життя і наукові засоби отримання соціальної інформації про особливості сімейних відносин;</p> <ul style="list-style-type: none"> - сутність, структуру, функції, типи сім'ї та її історичні форми, причини і сутність кризи сучасної сім'ї як соціального інституту, шляхи її подолання; - місце і роль культури у сімейних стосунках, спрямованих на виконанні сім'єю суспільно й індивідуально значимих функцій; - гендерні засади і стереотипи сімейно спілкування й виховання, що зумовлюють проблеми у стосунках членів родини; - напрямки практичних заняттях взаємного впливу сім'ї та професійної діяльності особи; - сутність рольових конфліктів, які зумовлені поєднанням особою виконання сімейних і професійних обов'язків, і шляхи їхнього запобігання. 	+	+	+	+
<p><u>Оволодіти навичками:</u> - застосування «сферного» підходу під час аналізу впливу суспільних відносин на сімейне життя;</p> <ul style="list-style-type: none"> - визначення залежності поведінки фахівця особи від його сімейного стану. 	+	+	+	+
<p><u>Уміти:</u> - визначати зміст власних соціальних інтересів, що пов'язані з відносинами у родині, та соціальних інтересів інших людей, зокрема членів трудового колективу, які зумовлені їхнім сімейним становищем;</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовувати соціологічні знання під час вирішення соціальних проблем, що виникають у сімейному житті та під час поєднання сімейних обов'язків з професійною діяльністю. 	+	+	+	+

Критерії оцінювання навчальної успішності студентів під час поточного і підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни «Соціологія сім'ї»

Критерії оцінювання поточної роботи здобувачів освіти

Поточний контроль здійснюється переважно під час практичних занять, а також за результатами виконання здобувачами вищої освіти творчого завдання і проходження онлайн-тестування.

Практичне заняття з соціології сім'ї проводиться як групове обговорення теоретичних і практичних питань, переважно проблемного характеру, за певним змістовим модулем. Робота здобувачів передбачає *активну участь* студентів у цьому обговоренні.

Під час практичного заняття оцінюються такі показники навчальної діяльності здобувачів освіти:

- рівень теоретичної підготовленості за певним змістовим модулем (знання основних понять, уміння використовувати їх під час бесіди, знання й розуміння соціологічних концепцій);

- уміння застосовувати теоретичні знання до аналізу практичних проблем функціонування сім'ї у суспільстві та розвитку сімейно-шлюбних відносин;

- демонстрація результатів опрацювання лекційного матеріалу, навчальної і наукової літератури;

- уміння логічно будувати відповідь, формулювати й аргументувати власну думку;

- рівень активності участі у дискусіях та обговоренні проблемних питань.

Підготовка студентами доповідей з презентацією на узгоджену заздалегідь з викладачем тему у межах проблематики змістовного модуля та їх представлення на занятті оцінюється за такими показниками:

- віддзеркалення у доповіді соціологічних концепцій і нормативно-законодавчих документів з проблематики сім'ї та шлюбу;

- застосування теоретичних знань до аналізу практичних ситуацій;

- наявність обґрунтованої власної думки;

- творчий підхід у підготовці доповіді та презентації, у тому числі візуального складника;

- логіка побудови доповіді, відповідність висновку змісту доповіді;

- рівень ораторського мистецтва, уміння зацікавити слухачів;

- повнота, зрозумілість, чіткість відповідей на поставлені питання;

- ступінь активності в обговоренні доповідей інших студентів.

У разі відсутності студента на практичному занятті або неотримання ним оцінки він має продемонструвати свої досягнення в опрацюванні навчального матеріалу певного змістовного модуля під час *індивідуальної бесіди* з викладачем.

Творче завдання у вигляді підготовки есе або аналітичних таблиць передбачає самостійне виконання його студентами з дотриманням норм

академічної доброчесності (з недопущенням плагіату). Найбільшу увагу при оцінюванні у цьому виді роботи приділяється креативності студентів, аргументованості викладеної ними власної думки і логічності побудови есе, умінню опрацьовувати публіцистичні матеріали і аналізувати повсякденний досвід своєї родини та інших знайомих сімей, використовувати художню літературу, твори кіномистецтва.

Проходження онлайн-тестувань за змістовими модулями навчальної дисципліни передбачає надання студентами відповідей на питання різного типу і різного ступеня складності. Це дозволяє виявити рівень вільного володіння ними матеріалом лекційних занять та ознайомлення з додатковими матеріалами, наявність власної аргументованої точки зору. При проходженні тестування відповіді на питання відкритого типу, як правило, оцінюються більш високим балом, ніж відповіді на питання закритого типу. В закритих питаннях за неправильні відповіді та за відповіді на відкриті питання, що є копіюванням чужого тексту (плагіатом), можуть нараховуватися «штрафні» (тобто зі знаком «мінус») бали. До суми балів, які накопичуються здобувачем вищої освіти, включається не кількість набраних ним балів за результатами певного онлайн-тесту, а «оцінка», яка визначається автоматично відповідно до максимально можливих балів за цей вид роботи.

Критерії оцінювання додаткових видів самостійної роботи повідомляються викладачем під час обговорення зі студентами, які їх обрали.

За бажанням і/або за необхідності здобувачі вищої освіти можуть підвищити загальну суму балів, отриманих за результатами поточної роботи шляхом додаткової *усної узагальнюючої співбесіди* з викладачем, але за умови отримання ними за поточну роботу щонайменше 35 балів. Під час такої співбесіди перевірятимуться такі складники набутих студентами загальних компетентностей:

- знання теоретичного матеріалу з соціології сім'ї згідно тематиці, що зафіксована у робочій навчальній програмі;
- знання понятійно-категоріального апарату соціологічної науки;
- навиків і умінь використання основних понять соціології сім'ї у логічно побудованих судженнях;
- умінь застосовувати соціологічні концепції для пояснення практичних проблем функціонування сучасної сім'ї в Україні та пошуку шляхів їхнього вирішення;
- умінь формулювати власну точку зору щодо розв'язання проблемних ситуацій, які можуть виникнути у сімейно-шлюбних стосунках, та аргументувати її;
- орієнтація у навчальному матеріалі загалом;
- логічність побудови відповідей;
- ознайомлення з додатковим матеріалом, який міститься у навчальній і науковій літературі з соціології сім'ї.

Загальна кількість балів, яку набирає студент під час поточного і підсумкового контролю, не може перевищувати 100 балів (див. табл. 5.3).

Таблиця 5.3 – Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1–34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ, НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальна дисципліна передбачає використання програмного забезпечення: *on-line: Microsoft Office 365, Moodle (GNU загальна суспільна ліцензія)*.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Глазунов С. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / С. В. Глазунов. – Д.: РВВ ДДУ, 2000. – 140 с.
2. Конспект лекцій з дисципліни «Соціологія сім'ї» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спец-ті 054 Соціологія / укл.: Л. М. Сорокіна. – Кам'янське, ДДТУ, 2019. – 48 с.
3. Лукашевич М. П. Соціологія сім'ї : підручник / М. П. Лукашевич, Ф. Ф. Шандор. – К. : Знання, 2013. – 223 с.
4. Ляшенко Н. О. Соціологія сім'ї : конспект лекцій для студентів спец-ті 054 «Соціологія» у 2-х частинах. Ч. I. Сім'я як соціальний інститут / Н. О. Ляшенко, Н. М. Семке. – Харків : НТУ «ХП», 2018. – 96 с.

5. Медіна Т. В. Соціологія сім'ї : навч. посібник / Т. В. Медіна. – Чернівці : Рута, 2006. – 56 с.

6. Піщенко Г. І. Сучасні проблеми існування та розвитку інституту сім'ї в Україні / Г. І. Піщенко, Сюравич В. Г. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2017. – Вип. 45. Т. 2. – С. 73–76.

Допоміжна література

1. Байрачна М. І. Функції сім'ї у сімейному праві України / М. І. Байрачна // Юридичний науковий електронний журнал. – 2019. – № 3. – С. 57–60.

2. Берегова Н. Вплив сімейного виховання на формування особистості дитини / Н. Берегова, П. Федорчук // Вісник Львівського університету. Серія: Психологічні науки. – 2020. – Вип. 6. – С. 10–15.

3. Бурова С. Н. Социология брака и семьи: история, теоретические основы, персоналии / С. Н. Бурова. – Минск: Право и экономика, 2010. – 444 с.

4. Вакуленко С. М. Повсякденність сучасної сім'ї: практики та ризики в умовах суспільства, що змінюється (кейс Харкова) / С. М. Вакуленко, Л. Г. Сокур'янська // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». – 2020. – Вип. 45. – С. 58–68.

5. Дмитрашук О. С. Зарубіжний досвід запобігання домашньому насильству / О. С. Дмитрашук // Юридична наука. – 2020. – № 1(103). – С. 284–292.

6. Карпова Д. Є. Дошлюбний етап як важливий період формування майбутнього сім'янина / Д. Є. Карпова // Габітус : науковий журнал з соціології та психології. – 2022. – Вип. № 41. – С. 233–238.

7. Кобилянська Т. Типологія сімей за різними ознаками / Т. Кобилянська // Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету. – 2018. – Вип. 2. – С. 131–142.

8. Козирев М. П. Соціологія: підручник / М. П. Козирев. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2016. – 656 с.

9. Коваленко Ю. П. Образи сучасних жінок в українському суспільстві / Ю. П. Коваленко // Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики. – 2015. – Вип. 65–66. – С. 96–102.

10. Коробкина Т. В. Деконструкция феномена отцовства в связи с трансформациями нормативной маскулинности // Т. В. Коробкина // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Теорія культури і філософія науки. – 2011. – № 980, вип. 45. – С. 219–225.

11. Красін С. А. Усвідомлене батьківство: сутність, ознаки, структура та зміст / С. А. Красін // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. – 2017. – Вип. 55. – С. 215–221.

12. Лісовець О. В. Вплив сім'ї на виховання самостійності дітей дошкільного віку / О. В. Лісовець // Наукові записки. Серія "Психолого-педагогічні науки" (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). – 2022. – Вип. 1. – С. 23–29.

13. Лук'яненко О. Статус чоловіка у сімейному житті українців кінця XIX – початку XX століття / О. Лук'яненко // Етнічна історія народів Європи : зб. наук. пр. / КНУ ім. Т.Шевченка. – К, 2004. – Вип. 17. – С. 94–98.

14. Марценюк Т. О. Ранні шлюби в Україні: хто і чому одружується в ранньому віці / Т. О. Марценюк // Наукові записки НаУКМА. – 2014. – Т. 161 : Соціологічні науки. – С. 83-90.

15. Мілорадова Н. Е. Особливості прояву домашнього насильства під час війни / Н. Е. Мілорадова, В. В. Доценко // Габітус : науковий журнал з соціології та психології. – 2023. – Вип. № 47. – С. 194–199.

16. Потапчук Є. М. Сім'я учасника бойових дій як суб'єкт відновлення його психічного здоров'я / Є. М. Потапчук // Актуальні дослідження в сучасній вітчизняній екстремальній та кризовій психології : монографія/ за заг. ред. В. П. Садкового, О. В. Тімченка; НУЦЗУ. – Харків: ФОП Мезіна В.В., 2017. – С. 403– 413.

17. Потапчук Є. М. Моделі поведінки подружжя при реалізації основних сімейних функцій / Д. Є. Карпова, Є. М. Потапчук // Габітус : науковий журнал з соціології та психології. – 2021. – Вип. № 21. – С. 268–274.

18. Потапчук Н. Д. Вплив батьківської сім'ї на формування дитини як майбутнього сім'янина / Н. Д. Потапчук, Д. Є. Карпова // Габітус : науковий журнал з соціології та психології. – 2023. – Вип. № 45. – С. 254–258.

19. Резнік О. С. Економічні чинники шлюбу та співжиття у Європі: гендерні аспекти / О. С. Резнік // Український соціум. – 2013. – № 4 (47). – С. 71–80.

20. Сердюк Н. М. Ціннісні орієнтації як регулятори емоційного клімату сім'ї / Н. М. Сердюк, В. Ю. Рудакова // Інноваційна педагогіка. – 2020. – Вип. 20. Т. 1. – С. 149–150.

21. Слюсар Л. І. Еволюція шлюбу в Україні: ХVII – початок ХХ сторіччя / Л. І. Слюсар // Демографія та соціальна економіка. – 2011. – № 2 (16). – С. 62–72.

22. Слюсар Л. Українська сім'я в умовах війни / Л. Слюсар // Демографія та соціальна економіка. – 2023. – № 2 (52). – С. 3–20.

23. Солоненко Ю. В. Сімейний бізнес, сім'я, бізнес-сім'я: окреслення сутностей у площині наукових досліджень / Ю. В. Солоненко // Економіка і організація управління. – 2021. – № 2 (42). – С. 115–131.

24. Степико В. П. Розлучення як ризик сучасних шлюбно-сімейних відносин / В. П. Степико, Н. В. Гребеннікова // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – 2014. – Вип. 15. – С. 73–80.

25. Столярчук О.А. Психологія сучасної сім'ї : навч. посібник / О. А. Столярчук. – Кременчук: ПП Щербатих О. В., 2015. – 136 с.

26. Суковатая В. «Ділова жінка» як Інший в пострадянській культурі і масовій свідомості / В. Суковатая // Культура Укаїни : зб. наук. пр / Харк. держ. академія культури. – 2010. – Вип. 29. – С. 86–94.

27. Сурякова М. В. Сім'я у системі цінностей сучасних українців / М. В. Сурякова, І. Б. Учитель // Габітус : науковий журнал з соціології та психології. – 2022. – Вип. № 40. – С. 189–193.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

Законодавча база

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР, ред. від 01.01.2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII, ред. від 01.01.2020 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

3. Сімейний кодекс України : Закон України від 10.01.2002 р. № 2947-III, ред. від 19.02.2022 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>

Інтернет-портали доступу до наукових праць

<http://www.nbuv.gov.ua/node/2116> – електронні ресурси Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського

<https://ukr-socium.org.ua/uk/archives/> – науковий журнал «Український соціум» (архів номерів журналу та окремих статей в електронному вигляді)

<https://periodicals.karazin.ua/ssms/issue/archive> – Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». (архів номерів журналу та окремих статей в електронному вигляді)

<http://fil.nlu.edu.ua/issue/archive> – Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: філософія, філософія права, політологія, соціологія (наукові статті в електронному вигляді)

<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/sociology/issue/archive> – Вісник Львівського університету, серія «Соціологічна» (наукові статті в електронному вигляді)

<http://habitus.od.ua/archive> – Габітус : науковий журнал з соціології та психології (наукові статті в електронному вигляді)

Інформація щодо соціологічних досліджень

<https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&t=8> – прес-релізи та звіти Київського міжнародного інституту соціології (КМІС) про проведені дослідження щодо гендерних та сімейних проблем

<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsialna-polityka> – дослідження Українського центру економічних та політичних досліджень ім. О. Разумкова у сфері соціальної політики в Україні

<https://ratinggroup.ua/research/ukraine/> – дослідження соціологічної групи «Рейтинг»